

IV. СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АДАПТИВНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ДЕФЛІМПІЙСЬКОГО І ПАРАОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ

Надія Стренко, Оксана Оксенюк, Лілія Приступа

Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті проаналізовано місце дефлімпійського і параолімпійського руху в міжнародному спорті та досліджено розвиток дефлімпійського і паролімпійського руху в Україні.

Завдання:

1. Визначити місце дефлімпійського і параолімпійського руху в міжнародному спорті.
2. Дослідження розвитку дефлімпійського і паролімпійського руху в Україні.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел, історичний і порівняльний метод.

Результати дослідження. Поява видів спорту в яких можуть брати участь інваліди пов'язують з ім'ям англійського нейрохірурга Людвіга Гутмана. Під час Другої світової війни на базі Сток-Мандевільського госпіталю в англійському місті Ейлсбері він заснував Центр лікування спинальних травм. Переборюючи поколінні стереотипи стосовно людей з фізичними недоліками, Людвіг Гутман стверджував: "Важливо не те, що загублено, важливо те, що залишилося". Відповідно до цієї концепції він увів спорт у процес реабілітації військовослужбовців із травмами спинного мозку.

Група інвалідів, що вперше за всю історію спорту взяла в руки спортинвентар, складалася з 16 паралізованих чоловіків і жінок, які були військовослужбовцями. Відбулося це 28 липня

із 23 країн світу взяли участь у цьому форумі, змагаючись у чотирьох видах спорту: гірські лижі, сноубордінг, лижні перегони та хокей. Сенсаційним високим результатом української збірної стало 7 медалей: 4 срібних та 3 бронзових.

Всесвітні Ігри інвалідів, фактично I Параолімпійські ігри, відбулися в Римі (Італія) у 1960 р. майже відразу по закінченні Ігор XVII Олімпіади. Однак поняття “параолімпійський спорт” ввійшло в спортивну практику тільки з 1964 р. У терміні “Параолімпіада” використовується латинське значення префіксу “para” – “приєднання”. Таким чином, термін “параолімпійські” означає, що ігри інвалідів приєднуються до Олімпійських, організуються і проводяться разом з ними. Проте, з 1968 по 1994 р. Параолімпійські ігри по різних причинах проводилися поза місцями проведення Ігор Олімпіади. Програма римських Ігор включала вісім видів спорту, серед яких були легка атлетика, плавання, фехтування, баскетбол, стрілянина з луку, настільний теніс і т.д.

Перші зимові Параолімпійські ігри відбулися в 1976 р. в Орнсколдсвіці (Швеція). Змагання для спортсменів з ампутованими кінцівками і порушенням зору були організовані на трасі та у полі. Уперше демонструвалися змагання в гонках на санях. Успішне проведення перших зимових Ігор дозволило організувати другі параолімпійські змагання в 1980 р. у Гейло (Норвегія). Швидкісний спуск на санях проводилися як показові виступи. У Параолімпійських стартах взяли участь спортсмени всіх груп інвалідності.

Формування спортивного руху інвалідів в Україні бере свій початок з 1989 року. Саме в цей час почали створюватись фізкультурно-спортивні та оздоровчі клуби інвалідів. У подальшому ці громадські об'єднання стали основою для створення національних федерацій спорту інвалідів з різними видами уражень: опорно-рухового апарату, вадами зору, слуху та інтелекту. У 1992 році ці чотири федерації об'єдналися у Національний комітет спорту інвалідів України.

Громадськість інвалідів активно боролася за визнання соціальної значущості фізкультурно-спортивного руху та необхідності відповідної державної підтримки. Стрімкий злет масового спорту

інвалідів відбувся, коли в Україні була започаткована діяльність унікальної, і поки що єдиної в світі державної системи управління фізичною культурою і спортом інвалідів. У 1993 році рішенням Уряду України були створені Український центр з фізичної культури і спорту інвалідів „Інваспорт“ та 27 регіональних центрів „Інваспорт“.

Поєднання діяльності Національного комітету спорту інвалідів України і державної системи „Інваспорт“ стало могутнім фактором розвитку фізичної культури і спорту інвалідів у нашій державі.

Сьогодні в Україні діють 72 підрозділи регіональних центрів „Інваспорт“ в містах і районах, 123 фізкультурно-спортивних клуби інвалідів, відкрито 27 дитячо-юнацьких спортивних шкіл інвалідів. Більше ніж 30 тисяч інвалідів та 16 тисяч – діти шкільного віку, відвідують фізкультурно-реабілітаційні групи та спортивні секції з 25 видів спорту. Щорічно в Україні проводяться понад 250 чемпіонатів, першостей та кубків з 19 видів спорту серед інвалідів з ураженнями зору, слуху, опорно-рухового апарату та інтелекту.

Завдяки системній організаційній та практичній роботі Національного комітету спорту інвалідів України, Українського центру з фізичної культури і спорту інвалідів „Інваспорт“ та спортивних федерацій з нозологій на XII літніх Паралімпійських іграх у Греції (вересень 2004 року) спортсмени-інваліди завоювали 55 нагород, з яких 24 золотих, 12 срібних і 19 бронзових та посіли 6 місце в світі і 2 – у Європі. На XX літніх Дефлімпійських іграх національна дефлімпійська команда України виборола перше місце в загальному заліку, завоювавши 51 медаль, з яких 20 – золотих, 17 – срібних, 14 – бронзових.

17 вересня 2008 р. завершилися XIII Параолімпійські ігри в Пекіні. За підсумками Ігор Україна завоювала 74 медалі (24 золоті, 11 срібних та 32 бронзові) та 4 місце в неофіційному командному заліку.

Всього у XIII Параолімпійських іграх взяло участь понад 150 країн світу, нагороди отримало 69. Нагороди розігрувалися в 471 спортивній дисципліні. Близько 6200 спортсменів взяло участь в іграх.

XXI літні Дефлімпійські ігри (від англ. deaf – глухий) – міжнародні спортивні змагання людей з вадами слуху – відбулися у Тайвані 5-13 вересня 2009 року за участю понад 4000 спортсменів із 81 країни світу. 147 представників України брали участь у змаганнях із: вільної та греко-римської боротьби, чоловічих та жіночих волейболу, баскетболу та пляжного волейболу, легкої атлетики, настільного тенісу, плавання, кульової стрільби, спортивного орієнтування, футболу; вперше – у дзюдо, карате та тхеквондо. За підсумками Ігор українські дефлімпійці завоювали друге місце у загальному командному заліку та привезли на Батьківщину 61 медалей: 20 золотих, 22 срібних і 25 бронзових. На XX літніх Дефлімпійських іграх у 2005 р. в Австралії українські спортсмени вибороли 51 нагороду, встановили 4 світові рекорди і посіли перше місце серед 85 країн-учасниць, випередивши команди з Росії, США та Китаю.

X зимові Паралімпійські ігри проходили з 12 по 21 березня 2010 року у м. Ванкувері (Канада). Програма X зимових Паралімпійських ігор складалася з п'яти видів спорту, в яких більше 600 атлетів з 44 країн світу змагалися за 64 комплекти медалей (на IX Паралімпійських іграх 2006 року в Туріні змагання проводилися у 5 видах спорту в яких було розіграні 58 комплектів нагород). Вже традиційно чергові зимові Паралімпійські ігри включають такі види спорту як гірськолижний спорт, біатлон, лижні перегони, хокей на санях і керлінг.

За підсумками участі української паралімпійської збірної команди наші атлети-паралімпійці здобули 19 медалей: 5 золотих, 11 срібних та 6 бронзових.

Паралімпійські нагороди були здобуті у двох вже традиційних для нашої команди видах спорту – біатлон і лижні гонки.

Національна паралімпійська збірна команда України з зимових видів спорту вчетверте взяла участь у цих іграх. Паралімпійська команда України, у складі якої було 26 спортсменів, серед яких 19 спортсменів – паралімпійців і 7 – спортсменів-лідерів, або, як їх називають у світі – «гайдів» (гайди допомагають спортсменам з ураженнями зору у проходженні спортивної дистанції). У складі

паралімпійської команди 14 спортсменів-інвалідів з ураженнями опорно-рухового апарату та 5 – з ураженнями зору, серед спортсменів – 8 жінок та 11 чоловіків.

Українські спортсмени змагалися лише у трьох видах спорту: біатлоні, гірськолижному спорті і лижних гонках. У заліку за загальною кількістю медалей наша національна збірна поділила третє місце разом із збірною командою Канади (перше місце – Росія, друге – Німеччина). При цьому в загальному заліку за золотими медалями Україна стала п'ятою. Перемогла в медальному заліку команда Німеччини за рахунок більшої кількості срібних нагород (13-5-6). Збірна Росії стала другою, вигравши 38 медалей — 12 золотих, 16 срібних і 10 бронзових. Третє місце посіла збірна Канади (10-5-4), четверте — Словаччина (6-2-3), п'яте — Україна (5-8-6), шосте — США (4-5-4). За загальним числом нагород першими стали росіяни, відновивши національний рекорд на Паралімпіаді — 38 медалей. Другими в загальному медальному рейтингу стали німці (24 нагороди), третє місце розділили українці і канадці — по 19 медалей.

Література:

- Волошин А.П. На олімпійській хвилі / А. П. Волошин. – К.: «МП Леся», 2007. – 448 с.
- Кулик В. В. Олімпійський у серцях вогонь. Історія виникнення та становлення НОК України / В. В. Кулик – К.: “МП Леся”, 2007. – 308 с.
- Олимпийские игры. Маленькая энциклопедия. / Гл. ред. К.А. Андрианов. М.: “Сов. энциклопедия”, 1970. – 352 с.; 16 л. илл. (Науч. совет изд-ва “Сов. энциклопедия”. Маленькие энциклопедии. История – наука – техника – культура – жизнь).
- Олимпийская энциклопедия. / Гл. ред. С.П. Павлов. М.: Сов. энциклопедия, 1980. – 415 с